

Son sığınak 5018 değişiklikleri

İhale Yasası ile oynamaların sonu gelmiyordu ama orada galiba yapılabileceklerin sınırına gelindi. Şimdi sıra 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Yasası'nın içeriğini boşaltmaya etmeye geldi. Bu yasa ile diğer bazı yasalarda değişiklik yapan bir torba yasa hakkındaki görüşmeler Meclis'in Plan ve Bütçe Komisyonu'nda geçen hafta tamamlandı. Sıra şimdi Genel Kurul görüşmelerinde.

5018 önemli bir yasa. Amaç maddesi ve kapsamı bunu ilk baştan belirliyor: “Bu Kanunun amacı, kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü düzenlemektir”. (m.1) “Bu Kanun, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrolünü kapsar”.

Yani bütçeler, orta vadeli programlar vs. bu kanun hükümlerine göre hazırlanır, parlamentoya sunulur ve uygulanırlar. Uygulamada bu yasanın hükümlerine ne kadar uyulduğu ayrı bir mesele; sapmalar, özellikle AKP döneminde artmış durumda. 5018 sayılı yasa aslında AKP döneminin hemen ilk yılı sonunda (10 Aralık 2003) kabul edildi. Öncesinde “Muhasebe-i Umumiye Yasası” yürürlükteydi. Hesap verilebilirlik ve mali saydamlık gibi süslü kavramlar 5018 sayılı yasayla getirilmiş olsa da, AKP siyasi yönetimleri kamu denetim kurumlarını iğdiş ederek bu kavramların en uzağına düşen siyasi iktidar türünü oluşturdular. 5018 sayılı yasa ile AKP mali yönetim anlayışı arasındaki mesafe o kadar çoktu ki, bu yasanın çıkarılması ile yürürlüğe girişi arasında iki yıllık bir zaman geçmesi gerekecekti. Üstelik bu zaman aralığında, henüz yürürlüğe girmemiş bir yasada en çok değişiklik yapılma rekorunu da ele geçirerek... Yani İhale Yasası'nın bir başka örneği de bu yasa bakımından geçerlidir.

Şimdi bu yasada yeni değişiklikler yapılıyor. Düzenlemenin genel gerekçesinde “performans esaslı bütçelemeden” (PEB) “performans esaslı program bütçeye” (PEPB) geçiş yapıldığı söyleniyor. Aslında bu bir kelime oyunu. Yapılan şey, performans esaslıdan program esaslı bütçelemeye geçmekten başka bir şey değil. Oysa 2003 öncesinde bizdeki bütçeleme esasları zaten program bütçe sistemiydi. Program bütçe esasının doğru düzgün uygulandığı söylenemezdi ve zaten AKP iktidarının 5018 sayılı yasaya geçişinin sözde en temel gerekçesi buydu. Ama şimdi gerekçe tersine dönmüş durumda; şöyle söyleniyor genel gerekçede:

“Program bütçeyle birlikte bütçelerin, toplumun ihtiyaç ve beklentilerini ön plana çıkarma işlevi daha etkin bir şekilde uygulanabilecektir (...) Harcamaların program sınıflandırması düzeyinde gösterilmesiyle birlikte kamu kaynak tahsisi ile kamu hizmetleri arasındaki bağlantı güçlü bir şekilde kurularak kamu hizmetlerine odaklanan bir bütçeleme anlayışına geçilecektir”.

Dahası da var: “Kamu harcamalarında şeffaflığa ve hesap verilebilirliğe katkı sağlayacak olup harcama önceliği geliştirmek suretiyle mali disiplini de destekleyecektir”. Bu çekici kavramların oltasına 2003 yılında yakalananlar belki daha fazlaydı; ama 18 yıllık icraat sonunda 2020 yılının AKP’sinden bunları duyup da inanan kaç kişi kalmıştır acaba? AKP siyasetçileri, bunların vitrin süsü olduğunu derin tecrübeleriyle de bilirler.

Peki, işin özünde amaçlanan nedir? Yasa teklifiyle (m.1-4) harcamaların mevcut ekonomik ve fonksiyonel sınıflandırma esasında değişiklik öngörülürken, özellikle fonksiyonel (işlevsel) sınıflandırmanın nasıl yapılacağı muğlak bırakılıyor. Fonksiyonel sınıflandırmanın kısmen dahi olsa akamete uğratılması, birçok bilginin kamuoyundan saklanması, ulaşılamaz duruma gelmesine yol açacaktır. Bu değişikliğin özellikle Mega projelere ilişkin ayrıntılı bilgilerin gizlenmesine yönelik olduğuna yönelik haberler ekonomi basınında yer bulmakta gecikmemiştir.

AKP iktidarı kimin için borçlanır?

Torba Kanunun 12. Maddesiyle 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir. “ 5 inci maddede düzenlenen net borç kullanımı tutarı 2020 yılı için, 1/1/2020 tarihinden geçerli olmak üzere, Bakan ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarının iki katı olarak uygulanır.” Böylece, 2020 yılı Bütçesinde 140 milyar TL olarak tahmin edilen açık kadar borçlanma yetkisi almış olan Hazine, yasal hak olarak bu tutarı iki kez yüzde 5 oranında arttırıp 154,4 milyar TL’ye ulaşmasına karşın bugün bu son rakamı ikiye katlama yani yaklaşık 308 milyar TL net borç kullanma yetkisi talep etmektedir. Çünkü bugünkü borç düzeyi 240 milyar TL’ye ulaşmıştır bile.

Burada birden çok sorun vardır: Birincisi, ek bütçe düzenleyerek yeni kaynağı nereye harcadacağını parlamentoya ayrıntılarıyla açıklamaktan kaçınan ve üstelik böyle hacimli bir borçlanma yetkisini bir torba yasayla almaya kalkışan iktidar hem anayasaya (87 ve 161. maddelere) hem de 5018 ve 4749 sayılı yasalara aykırılık oluşturmaktadır. Parlamento muhalefeti, yetkilerine sahip çıkmada hiçbir mücadele örneği vermeyerek bu suça kısmen ortak olmaktadır. Gerçi dün yayımlanan 228 sıra sayılı Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu’na muhalefet şerhi yazan muhalefet partileri buna karşı çıkmaktadır, ama bunlar usulen yapılan etkisiz kayda geçirmelerdir. İkincisi, önce harcamayı ve borçlanmayı yapıp ardından yetki

istemek, arabayı atların önüne koymak gibidir. Dahası, ne zaman borçlanma yetkisinin aşıldığı bilgisini de vermeden bu ek yetkiyi 1 Ocak 2020'den itibaren istemek, Parlamentoyu arka bahçesi olarak görmek ve yetkilerine hiç saygı duymamak anlamındadır.

Üçüncüsü ve en önemlisi, borçlanmanın içeriğine ilişkindir: İktidar Meclis'e bilgi vermiyor ama damat Bakan yakın zamana kadar kriz desteklerinin kimlere yönlendirildiğinin bilgisini iftiharla vermekteydi. Bunların çeşitli sermaye kesimleri olduğunu biliyoruz. Emek kesimlerine bütçeden yapılan/yapılacak destekler bu 308 milyarlık borçlanmanın onda birinden azdır. Dolayısıyla, bu kadar büyük bütçe açığı ve karşılığında yapılan borçlanma emekçi kesimlere (işçi, işsiz, kayıtsız çalışan, hatta esnaf ve küçük köylülük dahil) dönük olsaydı, bu yazıda belirttiğimiz yasalara aykırılıkları hafifleten majör bir sebep olarak dikkate alınabilirdi.

Torba yasada anayasaya (başta 128. Maddeye) aykırı bir başka düzenleme de "raportörlük" yapılanmasıdır. Ama gelin bu konuyu da bu işlerin uzmanı sevgili Kadir Sev dostumuza bırakalım.

Sonuç

İktidar bloğu, Hazineyi uğrattığı büyük zararların kamuoyunca öğrenilmesini engelliyorsa, vatandaşın ödediği verginin hesabını sormasının son kanalları da kapatıyorsa, aldatma siyaseti (sanatı) bağlamında "beş kuruş ödenmeden" yapıldığı iddia ettiği mega projelerin nasıl dipsiz kuyular olduğunu halktan gizlemeye çalışıyorsa, bunların bu kadar sessizce geçirilmemesi gerekiyor. "Halka yalan söylemek suçtur" diye haykırmanın gene tam zamanıdır.

sol.org.tr/yazar/son-siginak-5018-degisiklikleri-16777